

Bareferanse ya Mukanda ya Lukutakanu Luzingu mpi Kisalu

SEPTEMBRI 6-12

**BIMVWAMA YA NNDINGA
YA NZAMBI | KULONGA 33-34**

**“Sosa Lutaninu na ‘Maboko ya Kimaku-
lu’ ya Yehowa”**

it-2-F 1200

Yeshuruni

Titre mosi ya lukumu sambu na Izraele. Na mukanda mosi ya Kigreki (*La Septante*), titre Yeshuruni kumaka zina ya ke monisa zola, sambu bo me balulaka yo na bango-go “muntu ya bo ke zolaka mingi.” Ntembe kele ve nde ntangu bo bingaka Izraele “Yeshuruni,” yo yibusaka yandi mutindu Yehowa bingaka yandi sambu na kukuma dibuta yina yandi salaka ti yo kuwakana mpi nde yo lombaka yandi landa kuvanda muntu ya lunungu. (Kul 33:5, 26; Yez 44:2) Na Kulonga 32:15, bo me sadila zina Yeshuruni na mutindu yina ke monisa nde bo ke sekamuntu. Kansi na kisika ya kuzinga na kuwakana ti zina na yandi Yeshuruni, Izraele kumaka ntu-ngolo, yambulaka Muntu yina salaka yandi mpi vwezaka Muntu yina gulusaka yandi.

**rr 120, Iupangu
Lusadisu Yina Lenda Pesa Beto Ngolo ya
Kutelama**

Beto vila ve nde bamvula mingi na ntwala ya bilumbu ya Ezekiele, profete Moize tubaka nde Yehowa ke vandaka ve kaka ti ngolo kansi yandi ke vandaka mpi ti mpusa ya kusadila ngolo na yandi sambu na mambote ya bansadi na yandi. Moize sonikaka nde: “Nzambi kele kitininu katuka bantangu ya ntama, maboko na yandi ya kimakulu kele na nsi na nge.” (Kul. 33:27) Ee, beto ke ndima kibeni nde kana beto ke sosa lusadisu ya Yehowa na bantangu ya mpasi, yandi ta

tula maboko na yandi ya zola na nsi na beto, ta tedimisa beto na mawete yonso, mpi ta pesa beto lusadisu yina ta pesa beto ngolo ya kutelama.—Ezek. 37:10.

w11 1/9 22 § 16

Baka Ntinu ti Kukanga-Ntima

¹⁶ Abrahami mpi Moize fwaka na ntwala ya kumona kulungana ya balusilu yina Nzambi silaka bo. Kaka na ntwala nde bantu ya Izraele kukota na Ntoto ya Lusilu, Nzambi zabisaka Moize nde: “Nge ta tala ntoto yanngo na ntama, kansi nge ta kota ve na ntoto ya mono ke pesa na bantu ya Israele.” Nzambi zabisaka yandi mutindu yina, sambu yandi ti Aroni waka makasi ntangu dikanda yina ya bankolami bokutaka sambu na masa, ebuna bo ‘lemfukilaka ve Nzambi na meso ya bantu ya Israele na masa ya Meriba.’ (Kul. 32:51, 52) Ketu Moize lembaka nitu to waka makasi? Ve, yandi sakumunaka bantu ya Izraele mpi suksesaka na bango-go yai: “Kiese mpenza na beno bantu ya Israele! Bantu ya nkaka kele ve bonso beno ya Mfumu Nzambi gulusaka. Mfumu Nzambi yandi mosi kele bonso dibaya yina ke taninaka muntu na batolotolo ya bambeni; yandi kele bonso mbele ya bitumba sambu na kunwanina beno ti kunungisa beno.” —Kul. 33:29.

Bimvwama ya Kimpeve

it-2-F 312 § 4

Moize

Moize vandaka ti bamvula 120 ntangu yandi fwaka. Sambu na ngolo ya yandi vandaka ti yo, Biblia ke tuba nde: “Meso na yandi lembaka ve, mpi ngolo na yandi manaka ve.” Yehowa zikaka yandi na kisika yina bantu me bikalaka ve kuzaba. (Kul 34:5-7) Ntembe kele ve nde yandi salaka

buna sambu bantu ya Izraele kubwa ve na mutambu ya lusambu ya luvunu mpi kukumisa maziamu ya Moize kisika ya lusambu. Yo ke monana nde, Diabulu zolaka kusadila nitu ya Moize sambu bantu ya Izraele kubwa na mutambu yina, mpamba ve, longoki Yude yina vandaka mpangi ya Yezu ya mama mosi ke tuba nde: "Ntangu Mikaële, mfumu ya bawanzio, tulaka ntembe ti Diabulu mpi tubanaka ti yandi sambu na nitu ya Moize, yandimekaka ve kusambisa yandi mpi kutubila yandi ti mafingu, kansi yandi tubaka nde: 'Bika Yehowa kungani na nge.'" (Yude 9) Na ntawala nde Yozue kutwadisa bantu ya Izraele na kukota na Kanana, bo dilaka Moize bilumbu 30.—Kul 34:8.

SEPTEMBRI 13-19

BIMVWAMA YA NTINGA YA NZAMBI | YOZUE 1-2

"Inki Nge Fwete Sala Sambu na Kununga?"

w13 15/1 7 § 7

Vanda Kikesa—Yehowa Ta Vanda ti Nge!

⁷ Sambu na kuvanda ti kikesa yina beto kele na yo mfunu sambu na kusala luzolo ya Nzambi, beto fwete longuka mpi kusadila mambu yina kele na Ndinga na yandi. Yo kele mambu yina Yehowa zabisaka Yozue na kusala ntangu yandi yingaka Moize: 'Vanda ngolo mpi kikesa. Sala atasio na mpila nde nge landa kaka bansiku yonso ya muntu na mono Moize pesaka nge. Kuvila ve Mukanda ya Bansiku ata fioti. Nge fweti tangaka ti kuyindula yo mpimpa ti mwini na mpila nde na luzingu na nge ya mvimba nge ta landaka kaka mambu yina kele na mukanda yango; mpidina mambu yonso ya nge ta sala ta nunga mpi nge ta sala na mayele

yonso.' (Yoz. 1:7, 8) Yozue landaka ndongisila yina, mpi 'mambu na yandi nungaka.' Kana beto sala mutindu yina, beto ta vanda ti kikesa ya mingi mpi ta nunga na kisalu ya Nzambi.

w13 15/1 7 § 20

Vanda Kikesa—Yehowa Ta Vanda ti Nge!

²⁰ Yo kele pete ve na kulanda kusala lu-zolo ya Nzambi ntangu beto ke kutana ti bampasi na nsi-ntoto yai ya mbi mpi ya mavwanga. Kansi, beto kele ve beto mosi. Nzambi ta vanda ti beto. Mwana na yandi, yina kele Mfumu ya dibundu ta vanda mpi ti beto. Kele mpi ti Bambangi ya Yehowa kuluta 7 000 000 na nsi-ntoto ya mvimba. Kumosi ti bo, bika beto landa kumonisa lukwikilu mpi kusamuna nsangu ya mbote. Bangogo yai ya mukapu na beto ya mvula sambu na mvu 2013 ta sadisa beto na kusala yo: 'Vanda ngolo mpi kikesa, Yehowa Nzambi na nge ta vanda ti nge.'—Yoz. 1:9.

Bimvwama ya Kimpeve

w05 1/4 29 § 6

Bangindu ya Mfunu ya Mukanda ya Yozue 2:4, 5—Sambu na nki Rahabi kusaka bantu ya ntotila yina vandaka kusosa babakala yina kwendaka kutala ntoto?

Rahabi tulaka luzingu na yandi na kigonsa na ntangu yandi taninaka babakala yina sambu yandi yedisaka lukwikilu na yandi na Yehowa. Yo yina, yandi vandaka ve ata ti kikuma yina fwete pusa yandi na kuzabisa bantu yina vandaka kusosa kusala bantu ya Nzambi mbi kisika babakala yina vandaka. (Mata-yo 7:6; 21:23-27; Yoane 7:3-10) Yo yina, "Nzambi ndimaka yandi [Rahabi] sambu na mambu ya mbote ya yandi salaka." Kutinda bantu ya ntotila na nzila yankaka vandaka na kati ya mambu ya mbote ya yandi sala-ka.—Yakobo 2:24-26.

SEPTEMBRI 20-26

**BIMVWAMA YA NTINGA
YA NZAMBI | YOZUE 3-5**

**“Yehowa Ke Sakumunaka Mambu ya Ke
Monisaka Lukwikilu”**

**it-2-F 63
Yordani**

Mbala mingi, mudindu ya Yordani na nsi ya Nzadi-Mungwa ya Galilea ke vandaka na kati ya metre 1 ti bametre 3, mpi nene na yo (*largeur*) ke vandaka na kati ya bame- tre 27 mpi 30. Kansi na nsungi ya bo ke bingaka *printemps*, Yordani ke fulukaka mi- ngi mpi yo ke kumaka mudindu mpi nene mingi. (Yoz 3:15) Na nsungi yina masa ke vandaka mingi, dikanda ya Izraele vanda- ka na kigonsa sambu na kusabuka Yordani sirtu na Iweka yina vandaka pene-pene ya Yeriko. Mpamba ve, dikanda yango vandaka ti babakala, bankento mpi bana. Masa ke kulumukaka ntinu. Nkutu ntama mingi ve, masa nataka bantu yina vandaka kuyobi- la na Yordani. Kansi Yehowa kangaka masa ya Yordani na mutindu ya kuyituka, yo yina bantu ya Izraele sabukaka na ntoto ya ku- yuma. (Yoz 3:14-17) Bamvu-nkama mingi na nima, diambu ya kuyituka ya mutindu mosi salamaka mbala mosi sambu na Eliya ntan- ngu yandi vandaka ti Elisha, mpi ya nkaka salamaka sambu na Elisha yandi mosi.—2Bn 2:7, 8, 13, 14.

w13 15/9 16 § 17

**Bika nde Bangibusa ya Yehowa Kusepedi-
sa Ntima na Nge**

¹⁷ Na nki mutindu bisalu ya lukwikilu ke sa- disaka beto na kutula ntima ya mvimba na Yehowa? Beto tadila disolo ya Biblia ya ke tubila kukota ya bantu ya Izraele na Nto- to ya Lusilu. Yehowa pesaka ntuma na

banganga-nzambi yina vandaka kunata sa- nduku ya kuwakana na kutambula tii kukota na Nzadi ya Yordani. Kansi, ntangu bantu ya Izraele vandaka kupusana, bo lendaka ku- mona nde bamvula yina vandaka kunoka na bansungi yina fulusaka nzadi. Bo salaka inki? Keti bo tulaka kan na bo na lueka ya nzadi mpi vingilaka bamposo to bango- nda mingi tii masa ta kulumuka mpi ta kuma fioti? Ve, bo tulaka ntima ya mvimba na Yehowa mpi landaka bantuma na yandi. Inki mbutu basikaka? Disolo yango ke tuba nde: ‘Ntangu kaka banganga-nzambi yina nataka sanduku ya kuwakana tulaka maku- lu na bo na kati ya nzadi, masa telamaka. Ebuna, banganga-nzambi telamaka na kati ya masa yina kaukaka pene-pene na bwala Yeriko tii kuna bantu yonso sabukaka masa na makulu.’ (Yoz. 3:12-17) Yindula kiese ya mingi yina bantu ya Izraele waka na kumo- na mutindu masa yina vandaka kukulumuka nswalu telamaka! Ya kieleka, lukwikilu ya bantu ya Izraele na Yehowa kumaka ngolo sambu bo tulaka ntima na bantuma na ya- ndi.

w13 15/9 16 § 18

**Bika nde Bangibusa ya Yehowa Kusepedi-
sa Ntima na Nge**

¹⁸ Ya kieleka, Yehowa ke salaka diaka ve bi- mangu ya mutindu yina sambu na bansadi na yandi bubu yai, kansi yandi ke sakumunaka bisalu na beto ya lukwikilu. Mpeve santu ya Nzambi ke pesaka beto kikesa ya kusala kisalu yina yandi me pesaka beto ya kusamuna nsangu ya Kimfumu na nsi-ntoto ya mvimba. Mpi Yezu Kristu yina futumu- kaka, Mbangi ya ntete ya Yehowa, zabisa balongoki na yandi nde yandi ta sadisa bo na kisalu yai ya mfunu; yandi tubaka nde: “Yo yina, beno kwenda mpi beno kumisa bantu ya makanda yonso balongoki . . .

Mono kele ti beno bilumbu yonso tii na nsukilu ya ngidika ya bima.” (Mat. 28:19, 20) Bambangi mingi yina vandaka ntete nsoninsoni lenda monisa nde, mpeve santu ya Nzambi me pesaka bo kikesa ya kusolula ti bantu na kisalu ya bilanga.—**Tanga Nkunga 119:46; 2 Bakorinto 4:7.**

Bimvwama ya Kimpeve

w05 1/4 30 § 1

Bangindu ya Mfunu ya Mukanda ya Yozue 5:14, 15—Nani kele “mfumu ya basoda ya Mfumu Nzambi”? Ntembe kele ve nde Mfumu yina kwendaka kupesa Yozue kikesa ntangu yandi yantikaka kubotula Ntoto ya Lusilu kele “Ndinga,” disongidila, Yezu Kristu na ntwala ya kukuma muntu. (Yoane 1:1; Daniele 10:13) Beto ke bakaka mpenza kikesa na kuzaba nde Yezu Kristu yina me bakaka lukumu kele ti bantu ya Nzambi bubu yai na ntangu bo ke nwana bitumba ya kimpeve!

SEPTEMBRI 27–OKTOBRI 3

BIMVWAMA YA NNDINGA YA NZAMBI | YOZUE 6-7

“Kulanda Ve Bima ya Mpamba-Mpamba”

w10 1/4 24 § 5

Katula Meso na Nge na Bima ya Mpamba-Mpamba!

⁵ Bamvu-nkama mingi na nima, meso ya Akani, muntu ya Izraele, pusaka yandi na kuyiba ndambu ya bima ya bo bakaka na mbanza ya Yeriko yina bo botulaka. Nzambi pesaka ntuma nde bo fwa bima yonso na mbanza yina, katula kaka bima yina yo Lombaka nde bo tula na kesi ya makabu ya Yehowa. Nzambi kebisaka bantu ya Izraele nde: “Beno keba, beno baka ata kima mosi ve ya bo fweti fwa-fwa” kana ve beno lenda

wa mpusa mpi kubaka ndambu ya bima na mbanza yango. Ntangu Akani kolamaka, bantu ya Izraele belaka na bitumba na mbanza Ai, mpi mingi na kati na bo fwaka. Akani ndimaka ve nde yandi yibaka tii kuna bo tunkulaka yandi. Akani tubaka nde, ntangu “mono monaka” bima yina, “mono vandaka na nzala na yo mingi, yo yina mono bakaka yo.” Mpusa ya meso na yandi nataka yandi na lufwa, kumosi ti “bima na yandi yonso.” (Yoz. 6:18, 19; 7:1-26) Akani yumaka ntima na bima yina bo buyisaka yandi.

w97-F 15/8 28 § 2

Sambu na Nki Beto Fwete Bumba Ve Mbambu ya Mbi?

Kana beto ke songaka bankuluntu disumu ya me salama, yo ke vandaka ntete sambu na kutanina bunkete ya dibundu. Yehowa kele Nzambi ya bunkete, Nzambi ya santu. Yandi ke lombaka nde bantu yonso ya ke sambila yandi kuvanda mpi bunkete na kimpeve ti na mabanza. Ndinga na yandi ya kupemama ke tuba nde: “Sambu beno kele bana ya bulemfu, beno bika kulanda banzala yina beno vandaka na yo ntete ntangu beno kondaka nzayilu, kansi, bonso Santu yina bingaka beno, beno kuma bantu ya santu na bikalulu na beno yonso, sambu bo me sonikaka nde: ‘Beno fwete vanda santu, sambu mono kele santu.’” (1 Piere 1:14-16) Kana bo sungika ve bantu ya me sala masumu to bo basisa bo ve na dibundu, bo lenda bevisa dibundu ya mvimba mpi yo lendala sala nde Yehowa kundima yo diaka ve.—Tala mpi Yozue, kapu 7.

w10 1/4 25 § 8

Katula Meso na Nge na Bima ya Mpamba-Mpamba!

⁸ Bakristu ya kieleka ke vandaka mpi ti mpusa ya bima yina meso ke monaka mpi yina nitu ke zolaka. Yo yina, Ndinga ya Nza-

mbi ke siamisa beto na kudiyala na yina metala bima ya beto ke talaka mpi ke zolaka. (1 Kor. 9:25, 27; *tanga 1 Yoane 2: 15-17*) Muntu ya mbote Yobi bakisaka kuwakana ya ngolo yina kele na kati ya kutala mpi kuwa mpusa. Yandi tubaka nde: "Mono zengaka nde mono ta talaka ve mwankento na ngindu ya kuladisa yandi." (Yobi 31:1) Yobi buyaka kaka ve na kusimba nkento ti ngindu ya mansoni, kansi yandi lendaka kubika nkutu ve nde mabanza na yandi kuyindula bangindu ya mutindu yina. Yesu monisaka nde beto fwete vanda ve ti bangindu ya mansoni na mabanza na beto ntangu yandi tubaka nde: "Konso muntu yina ke tala nkento ya ngani ti nzala ya kuladisa yandi, yandi me sala pite ti yandi na ntima na yandi na ntangu yina."—Mat. 5:28.

Bimvwama ya Kimpeve

w15-F 15/11 13 § 2-3

Bangiufula ya Batangi

Na ntangu ya ntama, mbala mingi bantu yina vandaka kunwanisa bambanza vandaka kuziunga yo. Ata bo sala bilumbu mingi to fioti bo me ziunga mbanza mosi, bantu yina me nunga vandaka kubaka bimvwama ya mbanza, yo vanda bima ya kudia yina bo bumbaka na mbanza. Kansi na bima ya ntama yina bikalaka na mbanza Yeriko, mukanda mosi (*Biblical Archaeology Review*) ke tuba nde: "Katula bima yina bo salaka na ntoto, bima ya nkaka ya bo monaka na kiteso ya mingi na bima yina me bikalaka kele bambuma (*céréales*) . . . Yo kele kima ya kuyituka sambu na mikanda ya ntama ya arkeolozi ya Palestine. Bantangu ya nkaka, bo vandaka kumona dibungu mosi to mabungu zole ya bambuma, kansi kumona bambuma mingi kibeni vandaka kima ya kuyituka."

Na kutadila disolo ya Biblia, bantu ya Izraele vandaka ti kikuma ya mbote ya kuyiba ve bima ya kudia yina vandaka na Yeriko. Yehowa pesaka bo nsiku nde bo sala yo ve. (Yoz 6:17, 18) Bantu ya Izraele nwanisaka mbanza Yeriko na nsungi yina bo ke bingaka *printemps*, ntangu fioti na nima ya ntangu yina bantu ya Yeriko katulaka bambuma na bilanga mpi yina ya bambuma ya bantu ya Yeriko bumbaka vandaka ntete mingi. (Yoz 3:15-17; 5:10) Mutindu bambuma bikalaka mingi na Yeriko ke monisa nde bantu ya Izraele ziungaka ve mbanza Yeriko bilumbu mingi, kaka mutindu Biblia ke tubaka.

OKTOBRI 4-10

BIMVWAMA YA NTINGA YA NZAMBI | YOZUE 8-9

"Malongi ya Beto Ke Baka na Disolo ya Bantu ya Gibeoni"

it-1-F 1046

Gibeoni

Bangwisana na Yandi ti Yozue. Na bilumbu ya Yozue, bantu vandaka kuzinga na Gibeoni vandaka bantu ya Hivi. Hivi vandaka na kati ya makanda nsambwadi yina yo lombaka nde bantu ya Izraele kufwa. (Kul 7: 1, 2; Yoz 9:3-7) Bo vandaka mpi kubinga bantu ya Gibeoni Bantu ya Amore, sambu yo ke monana nde bantangu ya nkaka bo vandaka kubinga bantu yonso ya Kanana na zina yina. (2Sa 21:2; tala mpi Kuy 10:15-18; 15:16.) Bantu ya Gibeoni vandaka ve bonso bantu ya nkaka ya Kanana, sambu bo bakisaka nde ata basoda na bo vandaka ngolo mpi mbanza na bo vandaka nene, bo vandaka ve ti ngolo ya kunwana ti bantu ya Izraele sambu Yehowa vandaka kunwana sambu na bantu ya Izraele. Yo yina, ntangu bantu ya Izraele fwaka mbanza Yeriko mpi

mbanza Ai, yo ke monana nde Bantu ya Gibeoni yina vandaka kumonisa bambanza yai tatu ya nkaka ya Hivi: Kefira, Beeroti mpi Kiriati-yearimi (Yoz 9:17), tindaka bantu na Yozue na Gilgale na kulomba nde bo sala ngemba. Bantu yina bo tindaka Iwataka bilele ti basandale ya kufwa. Bo vandaka mpi ti mabungu ya vinu ya kutobuka, basaki ya kufwa ya kunatila bima mpi mampa ya kuyuma. Bo tubaka nde bo me katuka na insi mosi ya ntama mpi nde insi yango vandaka na nzila ya bansi yina bantu ya Izraele fwete fwa. Bo tubilaka mambu yina diboko ya Yehowa salaka na ntwala sambu na kubwissa Ezipte mpi ntotila ya Shioni ti Ogi, kansi bo vandaka mayele mutindu bo tubilaka ve mambu yina kuminaka Yeriko ti Ai sambu nsangu ya mambu yina lendaka ve kuvanda yo me kuma dezia na insi na bo yina vandaka ntama na ntwala nde bo sala nzietelo yina. Bantu yina vandaka kumonisa Izraele talaka mutindu bantu yango vandaka, bo ndimaka mambu ya bo songaka bo mpi bo salaka kuwakana ti bo nde bo ta fwa bo ve. —Yoz 9:3-15.

w11 1/11 12 § 14

'Kutula Ve Ntima na Mayele na Nge Mosi'

¹⁴ Sambu beto kele bantu ya kukonda kukuka, beto yonso yo vanda bankuluntu ya me zaba mambu mingi, fwete keba na kuvila ve kusosa lutwadisu ya Yehowa ntangu beto ke baka balukanu. Beto tadila mutindu bambuta-bantu ya Izraele mpi Yozue, kilandi ya Moize salaka mambu ntangu bantu ya Gabaoni yina Iwataka bilele ya kupasukapasuka kusaka nde bo katukaka na bwala mosi ya ntama. Kukonda kuyula Yehowa, Yozue ti bambuta-bantu yina bakaka lukanu mpi salaka bangwisana ya ngemba ti bantu ya Gabaoni, na kusalaka kuwakana ti bo. Ata Yehowa ndimaka ngwakana yina, yandi sonikisaka disolo yai na Biblia sambu na ku-

sadisa beto na kubakisa nde bo sosaka ve lutwadisu na yandi.—Yoz. 9:3-6, 14, 15.

w04 1/11 18 § 14

"Kwenda Nge Tala Ntoto"

¹⁴ Bantumwa yina tubaka nde: "Mfumu, beto me katuka ntama mpenza. Beto me kwissa sambu beto me wa mambu ya kuyituka ya Mfumu Nzambi, Nzambi na nge, salaka." (Yozue 9:3-9) Bilele ti madia na bo kundimisaka nde bo katukaka ntama kibeni, kansi na kuta masonga Gabaoni vandaka kaka na kiteso ya bakilometre 30 ya Gilgale. Sambu Yozue ti bamfumu yina yandi tulaka ndimaka mambu ya bo tubaka, bo salaka kuwakana ya ngemba ti bantu ya Gabaoni mpi ya bambanza yina vandaka penepene ya Gabaoni. Keti mayele ya mbi ya bantu ya Gabaoni vandaka kaka mwaye ya kutina lufwa? Ve. Yo monisaka nde bo vandaka ti mpusa ya kundimama na Nzambi ya bantu ya Izraele. Yehowa ndimaka nde bo pesa bantu ya Gabaoni kisalu ya "kuzengaka bankuni ti ya kubakaka masa sambu na bantu ya Israele ti sambu na mesa-kimenga ya Mfumu Nzambi." (Yozue 9:11-27) Na luzolo yonso, bantu ya Gabao ni landaka na kusala bisalu ya kudikulumusa na kisalu ya Yehowa. Ziku, bankaka na kati na bo vandaka na kati ya Banetinimi yina katukaka na Babilone mpi sadisaka na kuttunga tempelo. (Esdrasi 2:1, 2, 43-54; 8:20) Beto lenda landa mbandu na bo na kusalaka ngolo na kutanina ngemba ti Nzambi mpi na kuvanda ti luzolo ya mbote ya kulungisa ata bisalu ya kudikulumusa na kisalu na yandi.

Bimywama ya Kimpeve

it-2-F 523

Kutula Muntu na Nti

Na kutadila nsiku ya Yehowa pesaka dikanda ya Izraele, bo vandaka kutula bantu ya

nkaka ya mubulu na zulu ya nti sambu na kufwa bo. Bantu yina vandaka kufwa bonso ‘bima yina Nzambi me singa,’ bo vandaka kutula bo na kisika yina bantu yonso lenda mona bo sambu na kukebisa bantu ya nkaka ya mubulu. Kansi na ntawala nde mpimpa kubwa, bo vandaka kukatula bo na zulu ya nti mpi kuzika bo, sambu kuyambula bo na zulu ya nti mpimpa ya mvimba vandaka kubebisa ntoto yina Nzambi pesaka bantu ya Izraele. (Kul 21:22, 23) Bantu ya Izraele vandaka kuzitisa nsiku yina ata muntu yina bo me fwa na zulu ya nti vandaka ve muntu ya Izraele.—Yoz 8:29; 10:26, 27.

OKTOBRI 11-17

BIMVWAMA YA NNDINGA YA NZAMBI | YOZUE 10-11

“Yehowa Ke Nwana Sambu na Izraele”

it-1-F 48

Adoni-zedeki

Yandi vandaka ntotila na Yeruzalemi na nsungi yina bantu ya Izraele botulaka Ntoto ya Lusilu. Adoni-zedeki vukanaka ti bimfumu ya nkaka ya fioti-fioti ya ndambu ya westi ya Yordani. Sambu na kimvuka, bo mekaka kukanga basoda ya Yozue nzila. (Yoz 9:1-3) Kansi bantu ya Hivi ya vandaka na Gibeoni salaka kuwakana ti Yozue. Ntangu yai sambu na kuniokula bantu ya Gibeoni mpi kukanga makanda ya nkaka nzila ya kusala kuwakana ti bambeni na bo, Adoni-zedeki vukisaka basoda na yandi ti basoda ya bantotila iya ya bantu ya Amore. Bo tulaka kan na ntawala ya Gibeoni mpi nwanisaka yo. Yozue sadisaka bantu ya Gibeoni na mutindu ya kuyituka mpi bedisaka basoda yonso yina vukanka. Bantotila yina tanu tinaka na Makeda, ebuna kuna bo bwaka na mutambu mosi

na kati ya ditadi. Yozue yandi mosi fwaka Adoni-zedeki mpi bantotila yina ya nkaka na ntawala ya basoda na yandi, mpi yandi tulaka bo na zulu ya banti. Na nima, bo losaka diaka banitu na bo na kati ya ditadi yina. Yo kumaka maziamu na bo.—Yoz 10:1-27.

it-1-F 1028

Mvula ya Matadi

Yehowa Sadilaka Yo. Bantangu ya nkaka, Yehowa vandaka kusadila mvula ya matadi sambu na kulungisa luzolo na yandi mpi kumonisa ngolo na yandi. (Nk 148:1, 8; Yez 30:30) Mbala ya ntete ya bo ke tubila yo kele ntangu Yehowa pesaka bantu ya Ezipte ndola ya nsambwadi. Mvula mosi ya matadi yina bebisaka bilanga, bukaka banti mpi fwaka bantu ti bambisi yina vandaka na nseke, kansi yo simbaka ve bantu ya Izraele yina vandaka na Goshene. (Kub 9:18-26; Nk 78:47, 48; 105:32, 33) Na nima, na Ntoto ya Lusilu, ntangu bantu ya Izraele yina Yozue vandaka kutwadisa kwendaka kusadisa bantu ya Gibeoni ntangu bantotila tanu ya bantu ya Amore vukisaka basoda na bo sambu na kunwanisa bantu ya Gibeoni, Yehowa nokisaka mvula ya matadi ya nene na zulu ya basoda ya bantotila yina. Mvula yina ya matadi fwaka bantu mingi kuluta bantu yina bantu ya Izraele fwaka.—Yoz 10:3-7, 11.

w05 1/4 31 § 1

Bangindu ya Mfunu ya Mukanda ya Yozue 10:13—Inki mutindu diambu ya kuyituka ya mutindu yina lendaka kusalama? Keti ‘ke na kima me luta Mfumu Nzambi na ngolo,’ Nzambi yina kele Ngangi ya zulu ti ntoto? (Kuyantika 18:14) Kana yandi me zola, Yehowa lenda twadisa ntoto na mpila nde ntangu ti ngonda kumonana na meso ya muntu yina ke tadila yo na ntoto bonso nde yo ke baluka diaka ve. To yandi lenda bika

nde ntoto ti ngonda kulanda na kubaluka, kansi yandi sala na mpila nde ntangu ti ngonda kulanda na kupesa nsemo. Ata yandi salaka konso nki diambu yina, yo kele ya kieleka nde “kilumbu ya mutindu yai me bwaka ntete ve” banda Nzambi me ganga-ka bantu.—Yozue 10:14.

Bimvwama ya Kimpeve

w09-F 15/3 32 § 5

Bangiufula ya Batangi

Bo me tubilaka mikanda ya nkaka na Biblia mpi yo kele mikanda yina beto lenda tudila ntima. Kansi diambu yai fwete pusa beto ve na kutuba nde mikanda yina vandaka ya kupemama. Kansi, Yehowa Nzambi me bumbaka masonuku yonso yina kele ti “ndinga ya Nzambi na beto,” mpi yo ‘ta zinga kimakulu.’ (Yez 40:8) Ya kieleka, mambu yina Yehowa ponaka na kutula na mikanda 66 yina kele na Biblia mpi ya beto kele ti yo kele mambu yina beto kele ti yo mfunu sambu na “kuvanda ya kukuka kibeni, mpi ya kufwana kibeni sambu na konso kisalu ya mbote.”—2Tm 3:16, 17.

OKTOBRI 18-24

BIMVWAMA YA NNDINGA

YA NZAMBI | YOZUE 12-14

“Landa Yehowa na Ntima ya Mvimba”

w05 1/4 32 § 3

Bangindu ya Mfunu ya Mukanda ya Yozue

14:10-13. Ata Kalebi vandaka na bamvula 85, yandi lombaka mukumba mosi ya mpasi ya kukula bantu na ntoto ya Ebronni. Bantu ya Anaki yina vandaka kuzinga na ntoto yina vandaka bantu ya nda-nda mpi ya nene-nene. Na lusadisu ya Yehowa, muntu yai ya vandaka kuzaba kunwana

bitumba nungaka, mpi Ebronni kumaka bwalla ya kutinina. (Yozue 15:13-19; 21:11-13) Mbandu ya Kalebi ke pesa beto kikesa ya kukonda kutina mikumba ya mpasi ya teokrasi.

w06 1/10 17 § 11

Lukwikilu ti Kuwa Nzambi Boma Ke pesaka Kikesa

11 Lukwikilu ya mutindu yai keyelaka na ntangu beto ke sadilaka kieleka na luzingu na beto, na ntangu beto ‘ke mekaka’ mambote na yo, na ntangu beto ke monaka bamvutu na bisambu na beto, mpi na ntangu beto ke bakisaka nde Yehowa ke twadisa luzingu na beto. (Nkunga 34:9; 1 Yoane 5:14, 15) Beto lenda ndima nde lukwikilu ya Yozue ti Kalebi kumaka ngolo ntangu bo monaka mambote yina Nzambi sadilaka bo. (Yozue 23:14) Beto tadila mambu yai: Bo fwaka ve na nzietelo ya mpasi ya bamvula 40 yina bo salaka na ntoto ya zelo na zelo, kaka mutindu Nzambi silaka bo. (Kutanga 14:27-30; 32:11, 12) Bo salaka kisalu ya ngolo na nsungi ya bamvula sambanu ya bo vandaka kununga bantu ya Kanana. Nsukansuka, Nzambi pesaka bo luzingu ya nda ti mavimpi ya mbote, mpi bo bakaka nkutu ndambu na bo mosi ya ntoto. Ya kieleka, Yehowa ke sakumunaka mingi mpenza bantu ya ke sadilaka yandi na kwikama ti kikesa yonso!—Yozue 14:6, 9-14; 19:49, 50; 24:29.

Bimvwama ya Kimpeve

it-1-F 1032

Gebale

Yehowa tulaka “ntoto ya bantu ya Gebale” na kati ya bantoto yina bantu ya Izraele fwete botula na bilumbu ya Yozue. (Yoz 13:1-5) Bantu yina ke buyaka mambu yai ke tubaka nde kuwakana kele ve na kati na yo

sambu Gebale vandaka ntama na ndambu ya Nordi ya Izraele (na bakilometre kiteso ya 100 ti Dani) mpi yo ke monana nde bantu ya Izraele me bikaka ve kuyala Gebale. Bantu ya nkaka ya ke longukaka mambu ya Biblia ke ndimaka nde na verse yina, bo bebisaka masonama ya Kiebreo mpi na disolo yina ya ntama, kisika yango bo sonikaka yo mutindu yai: “Ntoto yina vandaka pene-pene ya Libani” to ‘tii na ndilu ya ntoto ya bantu ya Gebale.’ Kansi, beto simba nde lusili yina Yehowa pesaka ya kele na Yozue 13:2-7 *lunganaka*. Yo yina kana Izraele botulaka ve Gebale, mbala ya nkaka yo vandaka sambu bo lemfukilaka ve Yehowa.—Tala mpi Yoz 13:1-5.

OKTOBRI 25-31

BIMVWAMA YA NTINGA YA NZAMBI | YOZUE 15-17

“Tanina Dikabu na Nge ya Kitoko”

it-1-F 1001 § 2 Ebron

Ntangu bantu ya Izraele vandaka kunwana na ndambu ya Sudi ya Kanana, bo fwaka bantu ya Ebron ti ntotila (mbala ya nkaka ntotila yina yingaka Ohami) na bo. (Yoz 10:36, 37) Kansi, ata bantu ya Izraele yina Yozue vandaka kutwadisa fwaka kiyeka ya bantu ya Kanana, yo ke monana nde bo tulaka ve mbala mosi basoda sambu na kutanina babwala yina bo vandaka kubotula. Yo yina bantu ya Anaki yutukaka sambu na kuvanda na Ebron, mbala ya nkaka na ntangu yina bantu ya Izraele vandaka kunwana bisika ya nkaka. Yo yina Kalebi (to banta ya Yuda yina Kalebi vandaka kutwadisa) botulaka diaka mbanza na nima. (Yoz 11:21-23; 14:12-15; 15:13, 14; Baz 1:10) Nte-te bo pesaka Ebron na Kalebi muntu ya

dikanda ya Yuda. Na nima bo kumisaka yo mbanza ya kutinina, yo kumaka kisika mosi ya santu. Bo sadilaka yo mpi bonso mbanza ya banganga-nzambi. Kansi “nseke ya mbanza [Ebron]” ti babwala na yo, bo pesaka yo na Kalebi.—Yoz 14:13, 14; 20:7; 21:9-13.

it-2-F 1097

Bisalu ya Ngolo

Na ntangu ya ntama, mbala mingi bo vandaka kupesa bantu “bisalu ya ngolo,” sambu mbala mingi bo vandaka kukumisa bantu yina bo vandaka kubotula bambanza bampika. (Kul 20:11; Yoz 16:10; 17:13; Est 10:1; Yez 31:8; Bid 1:1) Bantu ya Izraele vandaka bampika na Ezipe mpi bo vandaka kupesa bo bisalu ya ngolo mpi bamfumu ya Ezipe yina bo tulaka sambu na kukengila bo vandaka bantu ya mbi. Bantu ya Izraele yantikaka kutunga bisika ya kubumbila bima ya Pitomi ti Ramsesi. (Kub 1:11-14) Kansi na nima, ntangu bantu ya Izraele kotaka na Ntoto ya Lusilu, bo lemfukaka ve na nsiku yina Yehowa pesaka bo ya kukula bantu yonso ya Kanana mpi ya kufwa bo. Bantu yina bo kangaka, bo kumisaka bo bampika mpi bo pesaka bo bisalu ya ngolo. Mutindu bo fwaka bo ve salaka nde bantu ya Izraele kukuma kusambilia banzambi ya luvunu. (Yoz 16:10; Baz 1:28; 2:3, 11, 12) Sambu na bisalu ya ngolo, ntotila Salomo landaka kusadila bana ya bantu ya Kanana yina vandaka bampika, disongidila bantu ya Amore, bantu ya Heti, bantu ya Perizi, bantu Hivi, mpi bantu ya Yebusi.—1Bn 9:20, 21.

it-1-F 390 § 4 Kanana

Ata bantu mingi ya Kanana gulukaka ntangu bantu ya Izraele nwanisaka bo, kansi bo kumaka ve na nsi ya lutwadisu na bo, beto lenda tuba nde, “Yehowa pesaka Izraele ntoto yonso yina yandi diaka ndefi na

kupesa na ba-nkaka na bo,” mpi nde yandi pesaka bo “ngemba na bandambu yonso,” mpi nde “na balusilu yonso ya mbote yina Yehowa silaka nzo ya Izraele, ata lusilu mosi ve kondaka kulungana; yonso lunganka.” (Yoz 21:43-45) Na banziunga yonso ya Izraele, bambeni vandaka kuzinga na boma mpi bo vandaka na kigonsa sambu na lutanimu ya bantu ya Izraele. Ntangu fioti na ntwala, Nzambi tubaka nde yandi ta kula bantu ya Kanana “malembe-malembe” sambu bambisi ya mfinda kukuma ve mgingi mpi insi kubikala ya mpamba. (Kub 23:29, 30; Kul 7:22) Ata bantu ya Kanana vandaka ti binwaninu yina lutaka binwaninu ya bantu ya Izraele, mu mbandu bapusu-pusu ya bitumba yina vandaka ti bambele, beto lenda tuba ve nde mutindu bantu ya Izraele kuka-ka ve kubotula babwala ya nkaka, Yehowa lungisaka ve lusilu na yandi. (Yoz 17:16-18; Baz 4:13) Kansi, masolo ya Biblia ke monisa nde mwa bambala yina bambeni vandaka kununga bantu ya Izraele, yo vandaka sa-mbu bo kondaka kwikama na Yehowa.—Kut 14:44, 45; Yoz 7:1-12.

Bimvwama ya Kimpeve

w15 15/7 32

Keti Nge Zabaka Yo?

Keti Izraele ya ntama vandaka ti bamfinda mutindu Biblia ke monisa yo?

BIBLIA ke tuba nde bisika ya nkaka ya Nto-to ya Lusilu vandaka ti bamfinda mpi nde

banti vandaka “mingi.” (1 Bant. 10:27; Yoz. 17:15, 18) Kansi bubu yai, ntangu bantu ya nkaka ke monaka nde na bisika mingi ya Izraele bamfinda ke vandaka diaka ve, bo ke kudiyulaka kana bamfinda vandaka kibeni na ntangu ya ntama.

Mukanda *Luzingu na Izraele ya Ntama* (na Kingelesi) ke tuba nde “na ntangu ya ntama, bamfinda vandaka mingi na Izraele kuluta bubu yai.” Bamfinda yango fulukaka ti banti ya Pin d'Alep (*Pinus halepensis*), *chênes à feuilles persistantes* (*Quercus calliprinos*), mpi *térébinthe* (*Pistacia palaestina*). Shefela, nziunga mosi ya bangumba yina kele na kati-kati ya ngumba ya nene mpi Nzadi-Mungwa ya Mediterane, vandaka mpi ti banti mingi ya bafige (*Ficus sycomorus*).

Mukanda *Banti ya Biblia* (na Kingelesi) ke tuba nde bubu yai, na bisika ya nkaka ya Izraele banti ke vandaka diaka ve. Sambu na nki? Mukanda yai ke tendula mutindu bantu vandaka kubebisa bamfinda malembe-malembe, yo ke tuba nde: “Bantu vandaka kuzenga banti sambu na kukumisa baferme nene mpi kuyidika bisika ya kudi-sa bambisi na bo, mpi sambu na kuzwa banti ya kutungila banzo mpi bankuni ya kulambilila.”

